

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет

АНДРІЙЧУК МАРИНА МИХАЙЛІВНА

МОДЕЛЮВАННЯ РИЗИКУ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ

051 «Економіка»

(галузь наук – Соціальні та поведінкові науки)

Автореферат

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті
імені Василя Стефаника

Науковий керівник: к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної кібернетики

Пілько Андрій Дмитрович

Рецензент: к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

Солоджук Тетяна Василівна

Захист відбудеться «29» червня 2023 р.

Завідувач кафедри

Леся ДМИТРИШИН

МОДЕЛЮВАННЯ РИЗИКІВ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи та особливості ризиків у підприємстві.....	6
1.1. Загальна характеристика та види ризиків.....	6
1.2. Особливості ризиків у підприємстві.....	13
1.3. Основи оцінювання ризиків у підприємстві.....	16
РОЗДІЛ 2. Аналіз ризиків підприємства та їх моделювання на прикладі МПП «МІРАЖ».....	24
2.1. Організаційно-економічна характеристика МПП «МІРАЖ».....	24
2.2. Аналіз ризиків на МПП «МІРАЖ».....	27
2.3. Особливості моделювання ризиків на МПП «МІРАЖ».....	31
РОЗДІЛ 3. Проблеми та напрями удосконалення процесів аналізу та моделювання ризиків підприємницької діяльності на прикладі МПП «МІРАЖ».....	36
3.1. Проблеми моделювання ризиків підприємництва в умовах сучасності.....	36
3.2. Напрями удосконалення моделювання ризиків підприємництва в Україні.....	40
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	53

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Адаптація вітчизняних підприємств до функціонування в умовах нестабільної економіки орієнтує їх на пошук нової тактики господарювання, при якій надзвичайно важливим завданням є вміння прогнозувати ризики та давати їм оцінку.

Невід'ємною ознакою діяльності є ризик, оскільки прийняття управлінських рішень у цій сфері відбувається в умовах невизначеності та неможливості точного передбачення їх кінцевих результатів. Ризики істотно впливають на результати діяльності підприємства та можуть призводити до ускладнень і фінансових втрат при обміні, розподілі, споживанні товарів і послуг, проходженні етапів торгово-технологічного процесу і посередництва загалом.

Ризики реалізації товарів та збільшення витрат в торгівлі посилюються в умовах глобалізації, інтенсивного розвитку і посилення відкритості внутрішнього ринку, зменшення кількості підприємств торгівлі та об'єктів роздрібно-торговельної мережі, існування асиметрії просторово-територіального розвитку торгівлі, що може спричинити істотні негативні наслідки для тих торговельних підприємств, які не виробили стратегії і політики управління комерційним ризиком. Це вимагає поглиблення теоретичних і практичних пошуків щодо системного підходу та вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління комерційним ризиком торговельного підприємства.

Відповідно до цього, саме моделювання ризиків є важливою складовою роботи підприємства. Це процес оцінки можливих наслідків ризиків та встановлення методів їх запобігання або зменшення впливу на діяльність підприємства.

У сучасному бізнес-середовищі підприємництво пов'язане зі значними ризиками. Невірні стратегія, помилкові рішення або зміни у зовнішньому

середовищі можуть вплинути на фінансовий стан підприємства та його репутацію.

Моделювання ризиків дозволяє підприємствам зрозуміти, які ризики можуть вплинути на їх діяльність, і як вони можуть бути керовані. Це зменшить ризики фінансових ресурсів та допоможе зберегти репутацію підприємства.

У цьому контексті моделювання ризиків є важливою складовою стратегії управління ризиками підприємства та забезпечення стійкого та прибуткового розвитку бізнесу.

Питання вивчення моделювання ризиків останніми роками викликає все більше зацікавлення у фахівців. Аналізу моделювання ризиків присвячено багато наукових робіт як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: А.В. Балабанець, С.С. Гаркавенка, Л.В. Михайловської-Ясюченко, В.М. Тарасевича, В.В. Холода, В. Глущенко, Л.Г. Ришко, К. Ерроу, Дж. М. Кейнс, Г. Клейнер, Г. Марковіц, А. Маршалл, Дж. Міль, Ф. Найт, Дж.фон Нейман, Д. Тобіна, О. Устенко, М. Фрідмен, В. Черкасова, Г. Чернова, У. Шарп, О. Шепеленко, А. Штефанич, Й. Шумпетер, О. Ястремський та інших.

Метою роботи є розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління на основі аналізу та моделювання ризиків у підприємстві.

Для досягнення поставленої мети вирішено наступні завдання:

1. Встановити сутність та види ризиків.
2. Визначити особливості ризиків у підприємстві.
3. Дослідити основи оцінювання ризиків у підприємстві.
4. Проаналізувати ризики на МПП «МІРАЖ».
5. Визначити особливості моделювання ризиків на МПП «МІРАЖ».
6. Встановити проблеми моделювання ризиків підприємства в умовах сучасності.
7. Охарактеризувати шляхи вдосконалення моделювання ризиків підприємства в Україні.

Об'єкт дослідження – ризики, котрі виникають в підприємницькій діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні основи та науково-методичні засади аналізу та моделювання ризиків у підприємстві.

Методи дослідження: у даній роботі використано наступні методи дослідження: теоретичне узагальнення, індукція, дедукція, синтез, аналіз, методи оцінювання ризиків.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота викладена на 61 сторінку комп'ютерного тексту. Складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (27 найменувань) та містить 5 таблиць, 3 рисунки і додатки.

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні існуючих підходів до проведення оцінювання, аналізу та прогнозування ризиків в підприємницькій діяльності.

За умови подальшого розвитку обраного напрямку досліджень, його результати матимуть беззаперечну практичну цінність в плані отримання покрокових процедур управління ризиками за різними напрямками роботи підприємства, що дозволить знизити рівень невизначеності в практиці прийняття управлінських рішень.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

В РОЗДІЛІ 1 «ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКІВ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ» розглянуто характеристику ризиків у підприємстві. Управління ризиками в підприємстві передбачає визначення, оцінку та прогнозування ризиків з метою забезпечення стійкого та прибуткового розвитку підприємства. Ризики у підприємстві можна класифікувати за імовірністю виникнення, впливом, періодом виникнення, простежуваністю та причиною виникнення. Ефективне управління ризиками дозволяє підприємству знизити негативний вплив ризиків та забезпечити стійке функціонування в умовах невизначеності та змін.

В РОЗДІЛІ 2 «АНАЛІЗ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ МОДЕЛЮВАННЯ НА ПРИКЛАДІ МПП МІРАЖ» розглянуто та проаналізовано практику управління ризиками на приватному підприємстві «МІРАЖ». Застосування визначених підходів до управління ризиками допомагає МПП "Міраж" ідентифікувати та класифікувати можливі ризики, що виникають на різних рівнях управління та напрямках діяльності. Зокрема, ризики можуть включати зміни в ринкових умовах, зміни в законодавстві, зміни в конкурентному середовищі та інші фактори, що можуть суттєво вплинути на роботу підприємства та показники його фінансово-господарської діяльності.

Застосування можливостей моделювання ризиків дозволяє МПП "Міраж" оцінювати потенційні наслідки ризиків та розробляти стратегії управління ними. Це може включати в себе визначення ймовірності виникнення ризику, оцінку його впливу на різні аспекти бізнесу та визначення шляхів зменшення його наслідків.

В РОЗДІЛІ 3 «ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ АНАЛІЗУ ТА МОДЕЛЮВАННЯ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ МПП МІРАЖ» доведено, що розробка та впровадження більш ефективних методик

моделювання ризиків є ключовим чинником для вдосконалення процесу ризик-менеджменту на підприємствах. Для цього потрібне своєчасне проведення додаткових досліджень та аналізу ринку, а також забезпечення доступу до даних, необхідних для аналізу ризиків. Акцентовано увагу на необхідності залучення до роботи з моделювання ризиків широкого кола зацікавлених сторін, зокрема, академічних установ, державних органів та бізнес-асоціацій.

ВИСНОВКИ

Отже, ризики є необхідною складовою управління будь-яким бізнесом або проектом, хоча несподівані події можуть суттєво вплинути на результати діяльності та призвести до великих збитків. У даній роботі було досліджено характеристику та види ризиків. Яке, було визначено, що ризик - це можливість настання негативної події або втрати, яку можна вплинути на досягнення мети або цілей підприємства.

Досліджено, що ризики можуть бути класифіковані на кілька видів у залежності від їхнього джерела або впливу на бізнес. Таким чином, було помічено такі види ризиків, як фінансові, оперативні, репутаційні, технічні, правові, природні, соціальні та політичні ризики. Кожен із цих видів ризиків може мати різний вплив на підприємство, а також інші методи управління та стратегії зменшення можливих втрат. Наприклад, фінансові ризики можуть бути зменшені шляхом диверсифікації інвестицій та використання фінансових інструментів, таких як страхування та опції.

Визначено, що усвідомлення особливостей ризиків у підприємницькій ситуації підприємствам ефективніше управляти ризиками та зменшувати можливості збитків. Основними особливостями ризиків у підприємстві є невідомість, змінність умов, обмеженість ресурсів та недостатня кваліфікація працівників. Невідомість є ключовим фактором ризику, оскільки не можна передбачити всі можливості слідки будь-якої дії.

Проаналізовано, що змінність умов також може впливати на результати діяльності підприємства, після чого умови завжди змінюються та підприємство має адаптуватися до нових умов. Обмеженість ресурсів може викликати проблеми у плануванні та виконанні проектів, а недостатня кваліфікація працівників може вплинути на рівень управління ризиками та призвести до помилок.

Проаналізовано, що для ефективного управління ризиками на підприємстві необхідно використовувати всі особливості ризиків та використовувати відповідні методики та інструменти. Застосування методик

моделювання ризиків, збільшення та якості даних, які використовуються для моделювання, розробка кваліфікаційних програм та навчальних курсів для фахівців з управління ризиками можуть допомогти зменшити можливості ризиків.

В даній роботі було проведено аналіз ризиків на прикладі МПП "Міраж". Було визначено основні види ризиків, які можуть виникнути на підприємстві, такі як фінансові ризики, виробничі ризики, ризики забезпечення ресурсами та ризики регуляторного середовища. Також було проаналізовано особливості моделювання ризиків у сучасних умовах, такі як невідомість, змінність умов, обмеженість ресурсів та недостатня кваліфікація працівників.

Отже, проведений аналіз ризиків на прикладі МПП «Міраж» дозволив застосувати основні види ризиків та їх вплив на діяльність підприємства, а також запропонувати ефективний метод моделювання ризиків та план дій для зниження ризиків та підвищення рівня безпеки діяльності. Результати аналізу можуть бути використані підприємством для планування та прийняття важливих рішень у сфері управління ризиками.

Проведений аналіз ризиків на МПП "Міраж" дозволив виявити основні проблеми моделювання ризиків на підприємствах, такі як невідомість, змінність умов, обмеженість ресурсів та недостатня кваліфікація працівників. Ці проблеми можуть призвести до неочікуваних наслідків та збитків для підприємства.

Для вирішення цієї проблеми пропонуємо використовувати більш ефективні методи моделювання ризиків, збільшити якість та кількість даних, що використовують для моделювання, розробити кваліфікаційні програми та навчальні курси для підвищення рівня знань та навичок спеціалістів з питань моделювання ризиків, створити додаткові механізми підтримки підприємств у зниженні ризиків, такі як страхування та гранти, а також залучати до роботи з моделювання ризиків широкого кола цікавих сторінок, таких як академічні установи, державні органи та бізнес-асоціації.

Таким чином, для ефективного моделювання ризиків на підприємстві необхідно вирішувати різні проблеми, які можуть виникнути в процесі моделювання. Реалізація запропонованих шляхів вдосконалення моделювання ризиків може значно покращити ефективність управління ризиками та підвищити рівень безпеки діяльності на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна програма «Ліси України» на 2010-2015 рр. затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. № 977 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lisportal.org.ua/4663/>
2. Балабанова Л. В. Маркетингова товарна політика в системі менеджменту підприємств: [Монографія] / Л. В. Балабанова, О. А. Бриндіна– Донецьк: ДонДУЕТ, 2017.
3. Корінько М. Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація: [Монографія] / М. Д. Корінько. – К.: ДП «Інформ. – аналіт. Агенство», 2017. – 429 с.
4. Кравченко В. Сучасні стандарти ризик-менеджменту: основа дієвої системи управління маркетинговими ризиками/ В. Кравченко // Маркетинг в Україні. – 2017.– с. 36-37.
5. Лазаренко Д. О. Забезпечення інформативності облікових даних в процесі прийняття управлінських рішень / Д. О. Лазаренко, П. М. Майданевич . – Слов'янськ, 2018. – 246 с.
6. Михайловська-Ясученко Л. В. Механізм управління маркетинговим ризиком підприємства / Л. В. Михайловська-Ясученко // Зовнішня торгівля: право та економіка. - 2014. - Вип. 5-6. - с. 121-127.
7. Нескородєв С.М. Дослідження сутності управління фінансовими ризиками підприємства / С.М. Нескородєв, О.О. Грачова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 47. – С. 132–136.
8. Апопій В.В. Комерційна діяльність: Підручник / В.В. Апопій, С.Г. Бабенко, Я.А. Гончарук та ін.: за редакцією Апопія В.В. – К.: Знання 2018. – 558 с.
9. Вишнівська Б. Методи мінімізації фінансових ризиків / Економіст. – 2007.

10. Балабанова Л. В. Комерційна діяльність: маркетинг і логістика. — Навчальний посібник / Л. В. Балабанова, А. М. Германчук. — К.: ВД "Професіонал", 2014. — 288 с.
11. Економічна діагностика : навч. посібник / [Т. Ф. Косянчук, В. В. Лукянова, Н. І. Майорова, В. В. Швид] / за заг. ред. Т. Ф. Косянчук. — Львів : Новий Світ – 2017. — 452 с.
12. Зубок М. І. Безпека підприємницької діяльності. Нормативно-правова документація комерційного підприємства, банку / М. І. Зубок, Р. М. Зубок. — К. : Істина, 2014. — 144 с.
13. Комерційна дипломатія: торговельна політика і право: Навч. посібник. — Львів: Астролябія, 2015. — 520 с.
14. Вітлінський В.В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком. — К.: КНЕУ, 2011. — 215 с.
15. Турко М.О. Теоретичні основи управління ризиками підприємства / М.О. Турко // Економіка розвитку. — 2011. — № 4 (60). — С. 85–89.
16. Макухіна Л. О. Управління діяльністю торговельних підприємств на основі вдосконалення інформаційного забезпечення : автореф. ... канд. екон. наук : 08.00.04 «економіка та управління підприємствами (економіка торгівлі та послуг)» / Наталія Олегівна Макухіна ; [Львівська комерційна академія]. — Львів, 2018. — 21 с.
17. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз: Навч. посібник. — К.: Алеута, 2016. — 404 с.
18. Омелянович Л.О. Економічна безпека торговельного підприємства: Монографія / Л. Омелянович, Г. Долматова. — Донецьк: Дон дует, 2015. — 195с.
19. Полівчак В. С. Розвиток комерційного бізнесу торговельних підприємств : автореф. ... канд. екон. наук : 08.00.04 «економіка та управління підприємствами (економіка торгівлі та послуг)» / Василь Степанович Полівчак ; [Львівська комерційна академія]. — Львів, 2010. — 20 с.

20. Фаріон І.Д. Стратегічний аналіз: Навчальний посібник для студентів і аспірантів. – Тернопіль: ТНЕУ, 2020. – 635 с.
21. Удуд І. Р. Обґрунтування інноваційного системного підходу до управління маркетинговим ризиком / І. Р. Удуд // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – Тернопіль : Тернопільський інститут агропромислового виробництва НААН, 2011. – С. 59-63.
22. Гольцяєва Л. А. Моделі управління фінансовими ризиками підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.11 / Л. А. Гольцяєва ; Харківський нац. екон. ун-т. – Харків, 2012. – 23 с.
23. Квасниця О. В. Стратегічні підходи щодо управління ризиками та перешкодами функціонування малого бізнесу в умовах глобалізації / О. Квасниця // Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах поглиблення глобалізаційних процесів : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Ірпінь, 17–21 лют. 2010 р.) – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2010. – Ч .1. – С. 411–415.
24. Долбнева Д. В. Активізація банківського кредитування малого та середнього підприємництва в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Д. В. Долбнева ; Львівській державній фінансовій академії Міністерства освіти і науки України. – Львів, 2013.
25. Соломенко О. Є. Інформаційне забезпечення управління ризиковою ситуацією на малому підприємстві [Електронний ресурс] / О. Є. Соломенко, О. А. Виноградов // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4 (106). – С. 144–149, Режим доступу : <http://eco-science.net/archive2010/144--4106.html>.
26. Кравченко В. А. Функціональний та інтегральний підходи до управління підприємницькими ризиками: теорія та практика [Електронний ресурс] / В. А. Кравченко // Проблеми системного

підходу в економіці.– 2008. – № 2. – Режим доступу :
http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2008-2/Kravchenko_208.htm.

- 27.Побережна І. С. Інтеграція системи ризик-менеджменту в загальний процес управління підприємством / І. С. Побережна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць. – Маріуполь : Приазовський державний технічний університет, 2011. – Т. 3. – С. 204–207.